

III. DERLEMELER

İSTATİSTİK VERİLERE GÖRE HAYVANCILIĞIMIZDA KUZEYDOĞU ANADOLU BÖLGESİNİN ve ERZURUM İLİNİN YERİ İLE MEVCUT PROBLEMLERİ ve ÇÖZÜM YOLLARI II.

Macit Özhan 1/

a) Koyun Varlığı Bakımından Bölgelerin Durumu.

Tarımsal bölgelerimizde 1970-73 yılları arasında mevcut koyun sayıları ve bunların tüm koyun mevcuduna oranları Cetvel 6'da görülmektedir.

Güneydoğu bölgesi, koyun varlığı bakımından diğer bölgelerden önde gelmektedir. Kırk milyon koyunun yedi milyondan fazlası (% 17,9) buradadır. 1970 yılından 1973'e kadar devamlı bir artış kaydedilmiştir. Ortagüney bölgesi de buna çok yakın bir miktar ile ikinci sırayı alırken, Ortakuzey bölgesi altı milyonun üstündeki rakamla üçüncü sırayı işgal etmektedir. Kuzeydoğu bölgesi (beş milyondan fazla) koyun varlığıyla ancak dördüncü sırayı alabilmekte, Akdeniz bölgesi ise iki milyona yaklaşan bir miktar ile en son sırada bulunmaktadır. 1970-73 yılları arasındaki koyun miktarı artışı en fazla kuzeydoğu bölgesinde olmuştur. 4 364 545 baş'dan 5 295 650 başa çıkarak, 948 700 baş artış sağlanmıştır. Bu oranda yüksek bir artışa hiçbir bölgede rast-

lanmamıştır. Güneydoğu bölgesi 826 635 baş artışla ikinci sırayı almaktadır. Ortakuzey bölgesi ise çok gerilerden (412 260 baş artışla) Güneydoğu bölgesini izlemektedir. En az artış (87 225 baş) Karadeniz bölgesindedir.

b) Koyun Varlığı Bakımından Erzurum İlinin Durumu.

Sığır yetiştirmede olduğu gibi, koyun yetiştirmede de Erzurum ili yurttan önemli bir yer işgal etmektedir. 1973 yılında memleketimizdeki 40 093 000 baş koyunun 1 713 680'i yani % 4,26'sı ve aynı yılda Kuzeydoğu bölgesinde mevcut 5 295 650 baş koyunun da, % 32,36'sı Erzurum ili sınırları içerisinde bulunmaktadır. Cetvel 4'de 1973 yılı sütununda Kuzeydoğu bölgesindeki sığır ve koyunun aynı oranlardaki miktarları Erzurum ilinde bulunmaktadır.

Bölgede kesilen koyunların % 74,5'i Erzurum ilindedir. Bu oran sığırlar için % 70'dir. Şu halde Erzurum'da koyun kesimi, sığır kesiminden biraz daha fazla olmaktadır.

1 Atatürk Üniversitesi, Ziraat Fakültesi Zooteknî Profesörü.

Cetvel 6. Bölgeler itibarıyla Koyun varlığımız ve tüm koyun varlığımıza oranları

Bölgeler	1970	Tüm koyunların %'si	1971	Tüm koyunların %'si	1972	Tüm koyunların %'si	1973	Tüm koyunların %'si
Ortakuzey	5 708 020	15.65	5 667 100	15.42	6 036 460	15.56	6 120 280	15.27
Ege	4 239 415	11.62	4 242 800	12.04	4 320 650	11.13	4 590 760	11.45
Marmara	2 158 870	5.92	2 128 000	5.79	2 197 690	5.66	2 355 040	5.87
Akdeniz	1 664 375	4.56	1 719 900	4.68	1 760 170	4.54	1 795 070	4.48
Kuzeydoğu	4 346 950	11.92	4 590 300	12.48	5 140 620	13.25	5 295 650	13.21
Güneydoğu	6 364 545	17.45	6 555 700	17.83	6 926 930	17.85	7 191 180	17.94
Karadeniz	2 334 245	6.40	2 407 700	6.55	2 444 500	6.30	2 421 470	6.04
Ortaoğu	3 289 670	9.01	3 288 900	8.95	3 410 700	8.79	3 640 000	4.08
Orta güney	6 364 910	17.45	6 158 600	16.75	6 541 280	16.86	6 681 550	16.67

Değişik yıllarda et üretiminde Erzurum bölgede çok yüksek düzeye ulaşmıştır. Örneğin, 1972 yılında bölgede üretilen koyun etinin % 85,55'i bu ildir.

Keçi bakımından da Erzurum ili (bölge içinde) önemli bir yer alır. Zira 1973 yılında mevcut keçilerin % 40'ı, kesilenlerin % 26'sı ve keçi eti üretiminin de % 27'si buradan sağlanmaktadır. Bütün bu rakamlar da gös-

riyor ki Erzurum ili yurt hayvancılığında çok önemli bir yere sahiptir.

Şu anda akla şöyle bir soru gelmektedir? Acaba hayvancılıkta bu kadar önemli bir yere sahip olan Kuzeydoğu bölgesinde ve bu bölge içinde de Erzurum ilinde ne gibi hayvancılık problemleri vardır? Bu sorunların cevapları da, aşağıdaki başlıklar altında verilmeğe çalışılacaktır.

III. KUZEYDOĞU BÖLGESİNDE MEVCUT HAYVANCILIK PROBLEMLERİ

Bölgedeki hayvancılık problemleri genel olarak, üretim safhasından tüketime kadar uzayan zincir içinde incelenecek ve üretim, yemleme, barındırma ve pazarlama başlıkları altında verilecektir.

A. Üretim Problemleri.

Bölgenin hayvancılığındaki üretim problemleri incelenirken, üretime esas teşkil eden hayvan materyalinin üretimi ile, bu kaynağın üretimde bulunabilmesi için gerekli yemin temin edilmesi söz konusudur. Bu kaynakların halihazır durumu ile mevcut problemlerini, hayvan materyali üretimi ve yem teminindeki problemler başlıkları altında incelemekte fayda görmekteyiz.

1. Hayvan Materyali Teminindeki Problemler.

Tarımsal faaliyetlerin hayvancılık seksiyonunda, gerek süt gerekse et üretiminde, hayvan materyali iki kaynaktan sağlanır. Bu kaynaklardan biri ve en emin olanı işletmede mevcut sürüdür. Bu sürülerden elde edilen yeni generasyonlar sürü cesametini devam ettir-

mede kullanılır. Diğer kaynak ise dışarıdaki sürülerdir.

Yurdumuzda bilindiği gibi hayvancılık faaliyetleri, çok geniş oranda, küçük aile işletmeleri tarafından yürütülmektedir. İleride de değinileceği gibi bu işletmeler ekonomik bakımdan güçsüzdürler. Dolayısıyla dış kaynaklardan, yani başka sürülerden hayvan temin etme olanağına sahip değildirler. Bu nedenle böyle işletmeler için çoğunlukla tek kaynak kendi sürüleridir. Genellikle intensif et üretimi ile meşgul olan işletmeler, besi materyalini küçük işletmelerden veya hayvan pazarlarından temin ederler.

Küçük işletmelerde hayvancılık bilgi ve tekniği zayıf olduğu gibi ekonomik güçleri de sınırlıdır. Bu nedenle buradan alınan hayvanlar besiye tabi tutulduklarında genellikle ekonomik olmamaktadırlar. Çoğu kez ufak ve zayıf kondüsyondaki bu tip hayvanları arzulan tiple çevirmek için, ıslahta kullanılacak ucuz ve elverişli damızlık materyalin yetiştirilmesi gereklidir. Daha çok kamu kuruluşlarında yetiştirilen

böyle damızlıklar hem yeterli sayıda olmamakta, hem de daha iyi koşullarda yetiştirildiklerinden, küçük işletme koşullarına intibak edememektedirler. Bu konuda bir başka problem de , devlet kuruluşlarındaki iri yapılı erkek damızlıklar yerli dişilere aştırılmakta, neticede doğum güçlükleri ortaya çıkmaktadır.

Damızlık olarak köylere dağıtılan boğaların sürü ile birlikte dolaşması bunların çok kısa bir sürede dejenere olmasına yetmektedir.

Hayvanlarımızın mevcut koşullarda sağladıkları verimleri artırmada seleksiyon yolu ile elde edilecek fark, bugün çok yüksek düzeyde olan ihtiyacı karşılamaktan uzaktır. Bu nedenle hem damızlık üretimi, hem de damızlıkların içinde bulunacakları ortamı gerektiği şekilde düzeltmek lazımdır.

2. Yem Üretim Problemleri.

Daha önceki safhalarda belirttiğimiz gibi, hayvancılık faaliyeti tarım kesimindeki tüm işletmelerde yürütülmektedir. Bu işletmeler de küçük arazi varlığına sahip oldukları için, aile ihtiyacı birinci planda tutulmakta ve arazinin büyük bir kısmı yem bitkileri üretimine tahsis edilememektedir. Ekonomik güçsüzlük te buna eklenince hayvancılık mecburen mer'aya dayandırılmaktadır. Hal böyle olunca da, yemlerin esasını taze ve kuru çayır otları teşkil etmektedir. Fakat ot üretilecek alanlar, sulanabilen ve sulanamayan çayırlar, elde mevcut hayvanlarımızın kapalı ahır beslemesi dönemindeki ihtiyaçlarını karşılayacak güçte ve büyüklükte değildir. Kaldığı eldeki bu tip arazilerin de bilimsel esaslara göre idare edilmediği bir gerçektir.

Buna bağlı olarak uzun süren kış peryodunda yem noksanlığından ötürü üreten hayvanların ihtiyacı olan besin maddeleri sağlanamamaktadır.

Bütün bu olumsuz durumlar yanında, ayrıca çayır-mer'a alanları tarla arazisi lehine olmak üzere her geçen yıl daralmakta ve buna karşılık hayvan sayıları yükselmektedir.

B. Yemleme Problemleri.

Yukarıdaki satırlarda belirtilen yem üretim kaynakları yetersizlikleri yanında, bir de yemleme tekniğinde problemlerimiz vardır. Üreticilerin herşeyden önce üretimde bulunacak olan hayvanların hangi tip besin maddelerine ve bunlardan da ne miktarlarda ihtiyaç olduğunun bilinmesi gerekir. Kabaca söylemek gerekirse, üreticiler süt veren veya besiye alınan hayvanların diğerlerinden , yani hiçbir üretimde bulunmayanlardan , daha çok yeme ihtiyacı olduğunu bilmekte ama hangi yemlerden, hangi besin maddelerini ne miktarlarda veya oranlarda sağlayacağını bilememektedirler. Yemleme işi eski generasyonlardan kalma pratiklerle yürütülmektedir. Rasyon tanzimi işletmelerin çok az bir kısmında, o da gereği gibi bilinmeden yapılmaktadır.

İşletmelerde mevcut kaba ve kesif yem miktarları ile, hayvan sayılarını ayarlama durumu da görülmektedir. Genellikle hayvan sayısı yeme oranla fazladır. Bu nedenle elde mevcut yemlerle tüm kış peryodu geçirilmek istendiğinden eksik yemleme kendiliğinden ortaya çıkmaktadır. Esasen üretici az hayvanla daha fazla verim sağlamayı şüphesiz ki arzular, ama bunu gerçekleştirememesinin sebeplerini araştırmak gerekir.

Kırsal yerleşim ünitelerinde, fertlerin zenginlik kavramı ile saygınlık kazanması genellikle sahip olunan mal (hayvan) çokluğu ile paralel yürümektedir. Bu duruma göre ahırında 20 yerli hayvan yerine 6-8 kültür ırkı hayvan bulunması farklı etki yapmaktadır. Ayrıca 20 hayvandan sağlanacak tezek miktarı da dikkatten uzak tutulmalıdır.

Küçük işletmeler ekonomik güç bakımından zayıf olduğundan, bir ihtiyaç halinde ahırdaki hayvanlardan birini heran için nakte çevirmek mümkündür. Ama kültür ırkı hayvanlarda bunu yapmak üretici için oldukça zordur.

Eldeki yemleri daha rasyonel bir şekilde kullanmak bakımından hayvan sayısında azaltma gereklidir. Bu konuyu daha etraflı açıklamak için şöyle bir örnek vermede fayda vardır; 85-90 kg. karkas veren 170-180 kg. 'lık hayvan yerine, 140-150 kg. karkas veren 270-280 kg.'lık hayvan ikame edilirse yemden şu şekilde bir tasarruf olur. Burada tabiatıyla 2 yerli hayvan yerine 1 kültür hayvanı konulacaktır. Yani sayı asgarı yarı yarıya inecektir. Mevcut koşullarda 170-180 kg.'lık hayvanların günde ortalama 400 gr. canlı ağırlık artışı yaptığını kabul edelim. Böyle bir hayvanın ihtiyacı ortalama olarak 0.3 kg. hazmolabilir protein ve 2.3 kg. tekml hazmolabilir besin maddeleridir (THBM). Böyle hayvanların yerine konacak ve aynı düzeyde canlı ağırlık artışı yapacak 270-280 kg. 'lık hayvanların ihtiyacı ise 0.4 kg. hazmolabilir protein ve 3.1 kg. THBM'dir. Dikkat edilirse hemen hemen iki misli karkas üreten hayvanların ihtiyacı diğerinin iki misli değildir. İki hayvan

yerine bir hayvan konduğu için $0.3 \times 2 = 0.6$ kg. hazmolabilir proteinden $0.6 - 0.4 = 0.2$ kg.'lık protein tasarrufu olacaktır. THBM. de ise $2.3 \times 2 = 4.6$ kg. 'lık ihtiyaç yerine 3.1 kg. sarfedileceği için $4.6 - 3.1 = 1.5$. kg.'lık bir tasarruf ta buradan sağlanacaktır. Bu farklar kültür ırkı hayvanların üretim ihtiyaçlarında kullanılabilir. Burada sadece yemden tasarruf açıklandı. Esasında bu azaltışın çayır-mer'a alanlarında, barınaklarda ve iş gücünde sağlayacağı ferahlık ta dikkate alınmalıdır.

Yemleme problemlerinden bahsederken, yemlerin ne miktarlarda ve ne şekilde kullanılacağını da üreticilerin büyük bir kısmının bilmediklerini belirtmek gerekir. Üretimde bulunan bir hayvanın besin maddeleri ihtiyaçları bilinmediği gibi, bu ihtiyacı karşılayacak rasyonun nasıl düzenleneceği de bilinmemektedir.

C. Barındırma Problemleri.

Yurdumuzda insanların dahi barınak problemleri mevcut iken, hayvanlarda böyle bir problemin bulunmamasını beklemek acip olur. Yalnız üreticilerin çok basit bazı değişiklikler yaparak daha iyi koşullar sağlaması mümkün iken, bunda da tutuculuğu bırakmamaktadırlar. Örneğin, basit yapılı dahi olsa, ahırlarda aydınlatma ve havalandırma yüzeylerini genişletmek pek zor bir tatbikat değildir. Toprak döşemelerde pislik ve idrar karışımı, sıcak bir ortamda mikrop- ların faaliyetlerini teşvik etmektedir.

Ahırda oluşan sıcaklıktan insanlar da faydalandığı için (ahır sekileri) havalandırmayı artırmak pek kolay ol-

mamaktadır. Yalnız Ziraat Bankası-sının kontrollü kredilerinden yararlan-mak isteyen üreticilerden , bilimsel öl-çülerde plan istendiğinden, bu yolla biraz düzelmeler görülmektedir.

D. Pazarlama Problemleri.

Hayvansal ürünlerin pazarlanma-sını üretilen malın tüketiciye ulaşana kadar gördüğü muamele olarak ele alırsak, bu süreçte pekçok problemlerimizin mevcudiyetine şahit oluruz.

Gerek malın kantitesinde, gerekse kalitesinde bir artışın olabilmesi için herşeyden önce bir talebin mevcudiyeti, ondan sonra da üreticinin emeğinin kar-şılığını alabilecek derecede bir fiyatın teşekkül etmesi gerekir. Bu iki faktör temin edilmediği takdirde , yukarıda sayılan durumlarda bir ilerleme olmaz. Şimdi hayvan ve hayvansal ürünleri-mizin pazarlama şekillerini inceledi-ğimizde üreticilerin problemlerden neden kurtulamadığını tesbit edebiliriz.

Kasaplık olarak yetiştirilen hay-vanlar, bölgenin üretim ve tüketimdeki yoğunluğuna bağlı olarak pazarlanırlar. Hayvan pazarlarında en emin ve en iyi durum hayvan borsalarının bulunduğu yerlerde görülür. Borsalarda fiyatlar açıktır, satış için borsaya gelen hayvan-ların her türlü ihtiyaçları karşılanacak şekilde organize olmuşlardır . Yurdu-muzda hayvan borsalarının adedi maalesef pek azdır. En kısa süre içinde sayılarının artırılması gereklidir. Tüm Türkiye'de 10 kadar borsa vardır. Bun-lardan Osmanıye'deki sadece bir isimden ibarettir denebilir. Aydın borsası ise henüz varlığını hissettirememiştir. De-nizli borsası da yeni kurulduğu için tam faaliyete geçememiştir. Konya ve Mersin borsalarında sadece alım ve satımlar

tescil edilmektedir. İzmir borsası da bir borsanın yapması gerekli olan tüm faaliyetlere kavuşmuş değildir. Kars ve Erzurum borsalarının faaliyet-leri de tam değildir. Birçok tesisleri noksan vaziyettedir. Ankara borsa-sı hemen hemen bir borsa hüviyetini kazanmak üzeredir . Zira saha baki-mından , yemleme tesisleri yönünden ve padokların durumu itibariyle ihti-yaçlara cevap verecek durumdadır. Tam bir terminal pazarı hüviyetini kazanmış olan tek borsamız İstanbul hayvan borsasıdır.

Hayvan borsalarının bulunmadığı yerlerde üretimin doğal sonucu olarak bazı pazarlama şekilleri ve bunlara paralel olarak ta pazar yerleri teşekkül etmiştir. Üreticiler için elverişli olmayan bu tip pazarlarda belirli ve yerleşik bir nizam yoktur. Satış üretici ve tüke-tici arasında bozuk bir düzen içerisinde cereyan eder Üretici hertürlü istismara elverişlidir. Hayvan satıcılarının hiçbir ihtiyacını karşılamadıkları halde, beledi-yelerin bu gibi pazar yerlerinde rüsum alması , üretici ve satıcıların hayvan-larını daha başka yerlerde pazarlamaya zorlamaktadır. Nerede olursa olsun, pazarlamada üreticiler daima mal-larını değer fiyatın altında satmakta-dırlar. Yurdumuzda et ve canlı hayvan fiyatlarının dalgalanmasında genellikle ekonomik nedenler rol oynamaktadır. Zira kış ve ilkbaharda fiyatlar yüksel-mekte , buna karşılık temmuz ayından itibaren yıllık ortalama fiyatın altına düşüp, ekim sonunda en alt düzeye varmaktadır. Bu durum ekonomik et-kiyi açıkça ortaya koymaktadır. Doğu Anadolu bölgesinde kasaplık hayvanla-rın pazara arzı eylül ayından itibaren en üst düzeye ulaşır. Bu durum bölgenin

hemen her tarafında aynıdır. Dolayısıyla kasaplık hayvanların pazara arzı aynı zamanda cereyan ettiği için, pazar birden bire kasaplık hayvanların istilasına uğrar . Sonbaharda kasaplık hayvanların pazarı bu şekilde doldurmasına "Döküm mevsimi " denir. Bu mevsim esasında üreticilerin kıyım mevsimidir. Zira besinini almış olan bu hayvanların pazarda mutlaka satılması gereklidir. Pazara bu derece bol miktarda gelen hayvanların kesilip değerlendirilmesini veya depolanmasını sağlayacak bir kuruluş mevcut değildir. Bu nedenlerle fiyatlar otomatik olarak düşer . Üreticiler hayvanlarını bu derece düşük fiyattan satmak istemediklerinden, Doğu Anadolu'daki pazarlardan başka pazarlar aramak durumunda kalır. Genellikle Ankara ve İstanbul borsalarına trenle nakledeleler, esasında bu şekilde çok uzak merkezlere nakil sırasında fazla fire kayıpları vaki olur. Bundan kaçınmak isteyen bazıları da, mallarını hayvan toplayıcılarına peşin ve daha çok da vadeli olarak satmak durumunda kalır. Et ve Balık Kurumuna satış oldukça zordur. Zira bu kuruluşun piyasadaki alım gücü sınırlıdır. Ayrıca depolama olanakları da böyle fazla alım ve depolamaya elverişli daha doğrusu yeterli değildir.

Son zamanlarda Et ve Balık Kurumu kombinalarına bir milyar liralık kredi sağlanmışsa da, besiciler gene de hayvanlarının tümünü kombinaya yerme olanağına sahip olmayacaktır. Sağlanan bu krediler yanında kombinaların soğuk depo ve dondurma tunellerinin kapasitelerini arttırmak gereklidir. Aksi halde kombinaya gelen tüm hayvanları kesme ve nakletme olanağı bulunamayacaktır.

Yurt içinde hayvanlarını satamayan bazı üreticiler, dış pazarlarda değerlendirmek üzere, canlı olarak komşu ülkelere kaçak şekilde satış yapan kimselere devrederler. Kaçak olarak dış memleketlere satılan hayvanların çoğunluğunu koyunlar teşkil etmektedir. Sığırlar ikinci sırayı almaktadır. Keçi kaçırma çok düşük bir düzeyde kalmaktadır. Doğu ve Güneydoğu illerinden yapılan kaçakçılıkta; Ağrı'dan çoğunlukla koyunlar İran'a kaçırlır. Bu ilden yılda ortalama olarak 500 000 baş koyun gider. Van'dan koyun, sığır ve manda kaçırlmaktadır. Ağrı, Van ve Hakkâri illerinden toplam olarak 1 000 000 baş koyun, 250-300 000 baş sığır, 2000-5000 baş kadar manda ve 25 000 baş kadar da keçi kaçırlmaktadır. Diğer sınır illerinden yapılan kaçakçılık pek önemli değildir. Fakat buralardan da gene yılda en az 25 000 baş kadar koyun kaçırlır.

Yurdumuz kendi et ihtiyacını karşılayamazken, dış ülkelere kaçak olarak sevkedilen hayvanların önünü almak mümkün müdür, değildir? Bunu münakaşa ederken herşeyden önce hükümetin üreticinin masraflarını karşılayacak düzeyde bir taban fiyat tespit etmesi ve hayvan hareketlerini de çok iyi bir şekilde kontrol etmesi gerekmektedir. Komşu ülkelerde büyük çapta et açığı varken ve bu nedenle çok yüksek fiyat teklifi vaki oldukça, etkili tedbirler alınmadıkça kaçakçılık devam edip gidecektir. Son günlerde Erzurum hayvan pazarından 20.40 TL. dan canlı hayvan alınarak İran'a sevkedilmek üzere kamyonlara yüklenip, Doğubeyazıt kapısına sevkedilmekte olduğu söylentileri mevcuttur. Et kombinasyonunun fiyatlarının üstünde fiyat teklif eden kaçakçılar

şüphesiz ki kombinadan daha çok hayvan alma durumundadır. Satıcılar sadece gelirlerini düşündükleri için alan kimsenin kaçak için mi aldığına dikkat dahi etmemektedir. Bakanlık kaçakçılığı önlemek için çıkış kapılarında alımların yapılacağını söylemesine rağmen, henüz böyle bir durum vaki olmamıştır. Kaldığı bu tip alım yerleri kurulmuş olsa durum değişecek midir? bizce hayır. Zira dış piyasa gene de daha yüksek fiyat teklifinde bulunacaktır. Satıcılar da bir yolunu bularak bu yüksek fiyatın cazibesinden kurtulamıyarak kaçakçılığı devam ettireceklerdir.

Gerek kombinalarda, gerekse hayvan borsa ve pazarlarında teşekkül eden canlı hayvan fiyatlarının tümü yetiştiricinin eline geçmemektedir. Bundan en fazla yararlananlar araçlar olmaktadır. Bu nedenle üretici hayvanını maliyet fiyatının dahi altında satmaktadır. Esasen yukarıda anılan kuruluşlardaki fiyatlar da üretim maliyetinin üstünde olmamak tadır. Örneğin bugün için sığira verilen 14 lira, koyuna verilen 17 liralik fiyat, birim üretimin maliyetini ya karşılar veya altında kahr. Bu nedenle hayvan ve hayvan mahsüllerine taban fiyat tesbitinde, maliyet unsurlarını ve bunların yanında da bölgelerin özelliklerini dikkate almak gerekir. Erzurum bölge besicilerinin verdikleri bilgilere göre, bir sığır için günde sadece yem masrafı olarak 13-14 lira sarfedilmektedir. Diğer girdiler de hesaba katıldığında maliyet şüphesizki fiyatların çok üstünü çıkacaktır.

Yukarıdanberi üretimdeki problemlerimizi saymağa gayret ettik. Üretimde mevcut olan problemlerimiz acaba tü-

ketimde yok mudur? Hepimizin bildiği gibi bu konuda da birçok problemlerimiz mevcuttur. Şu halde hem üretim, hem de tüketimdeki problemlerimizi halledebilmek bakımından neler yapabiliriz. Daha başka bir deyimle çözüm için neler önerebiliriz? Şimdi bunları maddeler halinde sıralayalım.

1. Üreticilere daha fazla üretim sağlayacak yeni metotları öğretmek ve bu suretle daha az yem sarfı ile daha fazla üretimi sağlamak .

2. Verimi artırıcı tedbirlerin alınması için gerekli ortamı hazırlamak.

3. Fertlerin dengeli beslenmelerinin faydalarını anlatmak.

4. Üretimi artırabilmek ve işletmelere ekonomik olanaklar sağlamak için uygun şartlarla kredi temin etme yollarını aramak. Verilecek kredilerde gayri menkuller yanında üreticinin hayvan varlığını da karşılık olarak kabul etmek ve müteşebbis durumunu dikkate almak. Kredi verecek kuruluşların adedini arttırmak.

5. Üreticileri kooperatificiliğe teşvik etmek ve gerekli şartları yaratmak.

6. Et ve Balık Kurumunu piyasada nazım rolüne sokmak ve küçük işletmelerin de Et ve Balık Kurumuna bağlantı yapmasını sağlamak.

7. Genç hayvanları besiyeye alabilmek için bunlarda vaki olan yüksek orandaki ölümleri azaltma yollarını aramak. Çok düşük düzeyde bulunan döl tutma oranını yükseltmek için gerekli tedbirleri almak.

8. Tarla arazisi lehine bozulan mer'aların tekrar eski haline çevrilmesini sağlamak . Buraların otlatılmasında mer'a amanejmanına riayeti temin edecek tedbirleri almak.

9. Besisini almış kasaplık hayvanların tekrar kışa girmesini önlemek için bunların kesilerek et halinde saklanması temin etmek.

10. Üretim bölgelerinden tüketim bölgelerine ve pazarlara canlı hayvan yerine, kesilmiş gövde halinde sevkiyatı sağlamak.

11. Yem sıkıntısını gidermek için, yem bitkileri tarımını geliştirmek.

12. Sanayi yemlerinin ekonomik olduğu durumlarda, üreticilere verilecek kredilerin bir kısmını aynı kredi halinde vermek.

13. Düşük verimli çok hayvan yerine, yüksek verimli az hayvanı tercih etmek.

14. Sanayi artığı yemlerin ihracını önlemek ve bunların yurt içinde tüketimini sağlamak.

15. Birçok mezbahalarda ziyan edilen hayvansal ürünlerin yem olarak değerlendirilme olanaklarını araştırmak.

16. Kasaplık çağa gelen hayvanların pazara rahatlıkla arzını sağlayacak yolların yapılmasını planlamak.

17. Canlı hayvan ve et arzını regüle ederek fiyat dalgalanmalarını önlemek.

18. Hayvan kaçakçılığını önlemek için gerekli tedbirleri almak.

19. Kasaplık hayvanlara fiyat biçerken kaliteyi esas almak.

20. Et kombinalarının adedini artırmak ve mevcutların da depolama olanaklarını artırmak.

21. Pazarlara ait bilgi toplayıp bunları üreticilere ulaştıracak kuruluşları organize etmek.

22. Hayvan borsalarının adedini artırmak.

Yukarıda alınması tavsiye edilen tedbirlerin tümünü birden gerçekleştirmek şüphesiz ki kolay değildir. Fakat bunlardan bazılarının biran önce ele alınmasında, hayvancılığımızın geleceği bakımından büyük yarar vardır.

FAYDALANILAN ESERLER

Özhan, M. 1974. Et Üretim Kaynakları ve Sorunları. T.T.O.S.O ve Ticaret Borsaları Birliği. Ankara Sorunları karşısında et sanayii kollokyumu.

Tarımsal Yapı ve Üretim, 1971-73. Devlet İstatistik Enstitüsü. Ankara.

Tunalıgil, B. 1976. Tarımımız ve Nüfus Hareketleri. Oda Haberleri. Ziraat Müdendisleri Odası, Sayı 9 Ocak 1976.